

KLEIN ÁGNES¹

Nyelvtanulási módszerek és technikák speciális nevelési igényű gyerekek számára

2018 júniusában az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által kiadott BNO-11-ben (Betegségek Nemzetközi Osztályozása) tanulási fejlődési rendellenességként jelenik meg, amely magában foglalja az olvasás, írás és számolás nehézségeit. Nem a szellemi fejlődés zavaráról beszélhetünk, hanem az észlelés, a mozgás és a szenzoros integráció részképesség-zavarának eredményeként jelentkezik. Ez felléphet genetikai, de a környezet által okozott fejlődési zavar következményeként is². Jelen tanulmányban az idegen nyelv tanulása során jelentkező nehézségeket és azokat a módszereket vesszük sorra, amelyek megkönnyíthetik a nyelvtanulást olyan gyerekeknél, akik ilyen jellegű problémákkal küszködnek.

1. Részképességzavarok és nyelvtanulás

1.1 Diszlexia és nyelvtanulás

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint a diszlexia az olvasás gyengeségében jelentkezik, és érinti az olvasás pontosságát, folyékonyságát és a szövegértést. A mély diszlexia esetében a beszédhangok betűvé alakítása jelent kiemelt nehézséget³. Az összefoglaló statisztikák szerint (Ramus, 2003) a nyelvfejlődési elmaradás okait leggyakrabban a fonológiai és más lexikonműveletek eltérő alkalmazásában kereshetjük, melyek mellé gyakran társulnak a hallási (45%), a vizuális (29%) és a motoros (30–50%) rendszer zavarai. Ezek kombinációja többek között zavart okozhat az auditív és vizuális információk közötti váltás során, az analízis és szintézis folyamatában, de a szótalálás és a feldolgozás zavarai is megjelenhetnek az olvasásban. A szó-kásostól eltérő információfeldolgozásnak nemcsak hátrányai vannak, hanem előnyei is, mint a vizuális képességek, jó problémamegoldás és a globális gondolkodásmód (Gyarmathy, 2007).

A beszélt és írott nyelv modalitásközi összekapcsolásának alapja egy olyan agyi struktúra, amely a hang–betű, betű–hang megfeleltetésben játszik meghatározó szerepet. Az olvasási

¹ Dr. Ph. D. habil. egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar Illyés Gyula Pedagógusképző Intézet; klein@kpvk.pte.hu

² 6A03 Developmental learning disorder [online] <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2f%2fentity%2f2099676649> [2019. 01. 07]

³ 6A03.0 Developmental learning disorder with impairment in reading [online] <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/1008636089> [2019. 01. 07]

rendszert meghatározó nyelvi alapok (a beszédhangészlelés, a fonológiai tudatosság, a szókincs, a mentális lexikonhoz való rugalmas hozzáférés stb.) fejlődéséhez szükséges kedvező környezeti feltételek hiánya hasonló teljesítménymintázatot eredményezhet, mint a diszlexia (Csépe, 2014).

Az idegen nyelven az olvasás együtt halad a szókincs elsajátításával (Bárdos, 2000), ennek kapcsán felmerül a kérdés, hogy minek van nagyobb súlya: a szókincs ismeretének vagy az anyanyelven már elért olvasási készségnek. Az olvasó csak egy bizonyos szintű idegen nyelvi kompetencia esetén képes meglevő olvasási stratégiáit idegen nyelvű olvasása során alkalmazni, bár mindkét tényező szerepet játszik, ám az idegen nyelvi ismeretek szintje játssza a nagyobb szerepet a sikeres szövegértésben (Erdélyi, 2008).

1.2. Diszgráfia és nyelvtanulás

Míg az olvasás során a grafémákat alakítjuk fonémákká, addig az írás során ennek a folyamatnak az ellentétét végezzük el, azaz a fonémákat alakítjuk át grafémákká. Írni tanuló gyerekek vagy a nyelvet idegen nyelvként tanulók a grafémákhoz keresik a fonémákat, ugyanis a szó írott alakját még nem tárolják a lexikonban. A diszgráfia esetében a nyelvtani szabályok, az írásjelek alkalmazása, a betű és beszédhang kapcsolatának kialakítása, továbbá az írásmű szervezése, külalakja és koherenciája jellemezhetik a részképességzavart⁴. Az írás szoros kapcsolatban áll az olvasással, ám a diszgráfia másik jellegzetes tünete az íráskép fejletlensége, olvashatatlan-sága. Az íráshoz szükséges a megfelelő szem-kéz koordináció, a finommozgások egybehangoltsága, különösen a kéz-és ujjmozgásoknál, de a testtartás és az izomtónusok szabályozása, továbbá a téri észlelés és a mozgásképzetek tárolása és előhívása is szerepet játszanak a megfelelő íráskép kialakításában (N. Kollár–Szabó, 2004).

Az írás összetett készség, amelynek fejlesztése idegen nyelven az anyanyelvi mechanizmusokra épül. Emellett fontos tényező az adott témában való jártasság, de az írás folyamatának, szervezésének ismerete is. Bármilyen nyelven is írunk, először gondolatainkban jelenik meg az, amit tervezünk, ezt követően a vizuális megjelenítés következik, gondolatainkat papírra vetjük, másik síkra helyezzük át őket, miközben folyamatosan ellenőrizzük tevékenységünket (Vigotszkij, 1967). Idegen nyelven minden nyelvi szinten és a nyelvi tartalom területén szerzett ismeretre szükség van, mert ezek mindegyike komplex módon megjelenik egy írásműben.

---

⁴ 6A03.1 Developmental learning disorder with impairment in written expression [online] <https://icd.who.int/browse11/1-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/1498766637> [2019. 01. 07]

1.3. Diszkalkulia és nyelvtanulás

A diszkalkulia a számokhoz köthető tények tanulásának, mint a szám értelme, a számokhoz köthető tények memorizálása, pontos, folyékony számítás és matematikai érvelés nehézségét jelenti. Gondot okoz a számtani műveletek, matematikai jelek, szabályok megértése, számok sorrendisége. A számok leírásánál is előfordulhatnak hibák például a tükörírás, formamásolás, számfelcserélés, ezen túl az alakfelismerés, elkülönítés a háttértől jelezhetnek tér-irány vagy emlékezeti problémákat. Általában együtt jár a fogalomalkotás, következtetés, elemzés-összehasonlítás, indoklás és ítéletalkotás zavarai, amelyek a nyelvfejlődés problémáira is utalnak (Tukacs, 2011). Mindezek komoly gondot okozhatnak például a másolás, a nyelvtani szabály megfejtése és megfogalmazása vagy a kommunikációs (párbeszéd felépítése, tartalom összefoglalása stb.) feladatoknál.

2. A „jó” nyelvtanuló

A mentális lexikonban, az agyi szótárban, amely a deklaratív memóriarendszer része, tároljuk azokat az egységeket (szavakat és szótagokat, rímeket stb.), amelyeknek jelentése, fonológiai és ortografikai alakjai között többrétegű kapcsolatok alakultak ki. Minél stabilabb és sokrétűbb ez a kapcsolatrendszer, annál precízebben és gyorsabban lehet szavakat lehívni, a gyakrabban használt szavak számára több kapcsolat épült ki, mint az újonnan elsajátítottak számára (Carroll–White, 1973).

Skehan (1991) szerint a nyelvérzék olyan adottság, amely befolyásolja a nyelvtanulás sikerességét. A nyelvérzék nem egyetlen, egységes képesség, hanem több független képességből tevődik össze. Kiemeljük a memóriát, a fonetikai utánzó és kódoló, valamint az elemző és kombináló és nem utolsósorban a kommunikációs képességeket. Azonban motiváció nélkül, ami alatt a kitartás, szorgalom, érdeklődés, akarat és a nyelvhez, nyelvtanuláshoz való pozitív hozzáállást értjük, a nyelvi tehetséggel nem érhetünk el sokat (Polonyi–Mérő, 2007). Mivel a rész-képesség-zavarral küzdő gyerekeknek pontosan a fent említett képességei sérültek, alkalmazásuk nehézséget okoz, ezért különösen fontos a motiváció biztosítása, állandó szinten tartása. A belső motiváció erősítése megoldható, ha sikerélményt tudunk adni a gyerekeknek, ha érdekes és számukra valóban hasznos feladatok segítségével, játékosan, multiszenzorosan, a gyerekek számára vonzó módon tudunk nyelvet tanítani. Nem fáradnak el gyorsan, figyelmük nem lankad el, koncentrálni tudnak hosszabb ideig. A változatos feladatok nagy előnye a figyelem fenn-

tartása mellett, hogy a különböző típusú gyerekek számára lehetőséget nyújt az optimális tanulásra, hiszen ha a módszereket, órai technikákat vagy a szemléltetés formáit változtatva tanítunk nyelvet, figyelembe vesszük a különböző tanulótípusokat is.

3. Módszerek a nyelvtanulás segítése céljából

A cselekvésorientált nyelvfejlesztés játékos mozgáselemei, a zeneiség, ritmus bevonása a folyamatba mindenképpen segítséget nyújt. Lehetőség szerint, különösen kisebb gyerekeknél, a természetes, az első nyelvhez hasonló módon lejátszódó másodnyelv-elsajátítással és -fejlesztéssel is meg lehet próbálkozni, melyek az utánzáson, ismétlésen és a szemléltetésen, valamint az érzékszervek fokozott bevonásán és a mozgáson alapulnak. Cselekvésekbe ágyazzák be a szavakat, a vizuális és taktilis csatornákat is bevonják a nyelvi tartalom gyerekközpontú tisztázásába. A gyerek a kontextusból következteti ki a szavak jelentését, amire nemcsak a cselekvés ad lehetőséget, hanem egy képeskönyv közös megtekintése, diavetítések is. Valamennyi nyelvi szinten egyszerre történik a nyelvelsajátítás. Előtérbe kerül a nyelvi tudatosság kialakítása, pl. a hang, a szótag, a szó- vagy szótaghatárok felismerése. A beszélgetésre, mesélésre, tartalom visszaadására, a produktív és reprodukív szóbeli képességek fejlesztésére fókuszálnak.

3.1. A prozódia, a hallásértés, a kiejtés, a szókincs és kommunikáció, valamint a mozgás fejlesztése

A szavak tanulása során a rögzítés előtt álló első akadály a szenzoros tár, amely megszüri a szavakat, majd ezek egy része innen a rövid távú emlékezetbe juthat, ahonnan ismétlés segítségével kerülnek tovább a hosszú távú memóriába. Az információ raktározása hálószerű (vagy tematikus), amelynek segítségével a lehívás csomópontok mentén megy végbe. A felidézés a szemantikus (vagy epizodikus) memória segítségével történik (Gósy, 1999). Az ismétlés szerepe tehát kiemelt jelentőségű a szavak rögzítése érdekében. A monoton ismétlés elkerülésében az órai módszerek, technikák és a tanulók tanulási stratégiái játszanak jelentős szerepet. Ez utóbbiak kialakítását segíthetjük házi feladatokkal és a tanórai példák bemutatásával (pl. szókérdések készítése, weboldalak bemutatása).

A nyelvi anyagot kötjük össze mozgással, zenével, amelyek komplexen fejlesztik a gyerekek ritmusérzékét, mozgáskoordinációját, természetesen az idegen nyelvi érzékenyítés, tartalom és készségek fejlesztése mellett. A közös éneklés gátakat szabadít fel, táplálékot nyújt az érzékszerveknek, és szociális, valamint emocionális többletet ad. Jelentős a szerepük a

nyelv iránti fogékonyság kialakításában, de hozzájárulnak a szókincs bővítéséhez és a hallásértés fejlesztéséhez, továbbá a nyelv szintaktikai sajátosságaihoz való hozzáféréshez. A történetek nagy mennyiségben juttatnak el a gyerekekhez számukra értelmezhető, őket érdeklő információkat, szemléltetéssel biztosítva az értést, valamint a motiváció és a koncentráció tartósságát a nyelvi anyag rögzítése érdekében. Egy-egy dallal, verssel is kiválóan tudunk történetet mesélni, melyek egyszerűsége és rövidegsége sikerélményt nyújt a hallásértés területén, majd alkalmas lehet később többszöri, változatos ismétlésén keresztül a szóanyag gyakorlására.

- ujj-játékok, mondókák, melyeket a versben elmondottak szerint mozgással kísérnek;
- éneklés ritmuskíséréssel: sok ún. didaktikus dalt ismerünk, melyek fő célja a tanult szó-kincs gyakorlása dalokban, segítséget nyújt a kiejtés javításában;
- slágerek, dalok (youtube, dvd vagy cd) előkészítése, meghallgatása, szöveg megbeszélése, rajz és gondolattérkép készítése, majd történet elmondása, ha lehet, eljátszása megadott vagy közösen megalkotott szöveg alapján monologikusan vagy dialógus formájában;
- pantomim: a beszéd kísérése gesztusokkal és mimikával: egyszerű cselekvésekkel lehet kezdeni (pl: írás, olvasás, rajzolás, fogmosás), amelyek utánzása és megnevezése idegen nyelven történik. Érdekesebb, ha ismétlése verseny formájában (pl: aki előbb mutatni tudja a mondott szót, mondhatja a következőt.) történik, vagy dobókockával/labda dobásával kiválasztva a bemutatót. Remek alkalom az igék ismétlésére, gyakorlására;
- képeskönyv nézegetése, diavetítés, illusztrált történet hallgatása, beszélgetés a képek alapján, szerepjátékok játszása előre megbeszélt szöveg alapján;
- találós kérdések, rejtvények, gondolattérkép;
- társasjátékok, dominó, puzzle, memória (képpárok, szópárok megkeresése) a játékokon levő dolgok, tárgyak, élőlények, cselekvések ismételt megnevezése;
- multiszenzoros nyelvtanulás több érzékszerv bevonásával: ízlelés (fűszerek, gyümölcs, zöldségek tanulása), szaglás, szemléltetéssel, azaz látás és hallás folyamatos összekapcsolásával;
- szótárfüzet vezetése: mondatmodellekkel és gondolattérképekkel a szavak jelentésének pontosabb rögzítése céljából;
- szó-kincs gyakorlása változatosan, otthon is, pl. kvizek, tankockák, rejtvény segítségével;
- fokozatosság és lassabb haladás: a szómennyiség adagolása, idő a szavak beillesztése számára.

Általában bejósolható, hogy melyik szó okozhat problémát, mert hosszú, vagy nagyon hasonlít egy előtte már tanult másik szóhoz a kiejtése, így nehezen határolható el a két szó egymástól a fonológia szintjén. Mielőtt egy dalt, történetet megismertetünk a gyerekekkel, célszerű ezeket a szavakat kiemelni, és a bevezetése előtt játékosan, a fent említett módszerekkel megtanítani nekik. Hangzásbeli hasonlóságból fakadó félreértések a legegyszerűbben úgy kerülhetők el, ha időben távolságot tartunk az új szó bevezetésével. A korábban megtanult szó rögzülése után nem okoz gondot a hasonlóság, sőt segíthet a jelentését jobban és pontosabban behatárolni. Érdeemes az idegen nyelven történő óravezetés során ugyanazt a kifejezést, mondatmodellt alkalmazni ugyanarra a tevékenységre, és lehetőleg röviden és egyszerűen megfogalmazni az utasítást. Ez segít az értésben, és a nap mint nap hallott mondatmodellek beépülnek a gyerekek aktív szókincsébe.

3.2. A nyelvi tudatosság, hallási figyelem fejlesztése és a nyelvtan tanítása

Az idegen nyelv iránti érzékenységet nemcsak a nyelvi készségekkel fejleszthetjük, hanem a nyelvtan irányított tanításával is, bár a grammatika és lexika éles elválasztása a tanítási, tanulási folyamatban mesterséges dolog, hiszen a nyelvi jelentés koncepciója éppen olyan fontos, mint a nyelvi formáé. Ez a kettősség áthidalható olyan mondatmodellek segítségével, amelyek nemcsak az új nyelvtani anyagot képesek közvetíteni, hanem bevethetők a kommunikációban is. A nyelvtan tanításának induktív útja ezekre a mondatmodellekre épül. A diákok ezek segítségével maguk jönnek rá a szabályra, majd ezt megfogalmazzák, és alkalmazzák. A nyelvi tudatosság fejlesztése nem egyenlő nyelvtani feladatok megoldásával:

- mondókák, dalok, melyekben egy magánhangzóval énekeljük/mondjuk a szöveget, többször más-más hangot behelyettesítve ismétljük;
- mondóka, dal éneklése/mondása közben mindig eggyel több szót/szótagot kihagyunk, a végén elfogynak a szavak;
- szájról olvasás;
- értelmetlen szavak, mondatok alkotása;
- hangdiszkriminációs játékok: szótagok számának mutatása, már hallott szónál kéz felemelése;
- összetett szavak alkotása (tréfásan);
- szótagolás tapsolással, mozgással;
- mondatmodellek az új nyelvtani anyag bemutatása céljából, ezek gyakorlása dialógus, képleírás során, saját mondatok alkotása;

- nyelvtani ismeretek szemléltetése színekkel pl. német nyelven a névelőket különböző színekkel is megjelenítjük, ehhez hasonlóan az igeik végződéseit is hangsúlyosabbá tehetjük, gondolattérkép készítése pl. a múlt idő felvázolása céljából;
- nyelvtani ismeretek gyakorlása változatosan, otthon is, pl: kvízek, tankockák, rejtvény segítségével;
- különböző dobókockák készítése, melyekkel dobva igeidőket, személyes névmásokat gyakorolhatunk, vagy éppen mondatokat állíthatunk össze.

3.3. Olvasás és írás fejlesztése

Bár szinte mindegyik területen megjelent a mozgás fejlesztése is, hiszen a szavak, hangok képzése is mozgással járó tevékenység, jelen esetben középpontba kerül a kéz és a kéz és szem koordinációjának fejlesztése, továbbá támaszkodhatunk a fonológiai tudatosság fejlesztése során elvégzett gyakorlatokra (szótagolás, mondókák, betűk megváltoztatása stb.), és azokra az új feladatokra, melyek ezeken túl az analízis és szintézis egymásutánosságát mint műveletfolyamatot hivatottak erősíteni:

- betűk rajzolása a levegőbe, betűk kirakása zsinórral, kötéllel, betűk lejárása a teremben;
- gyurmából betűk készítése, papír tépése és a kis darabkák ragasztása stb.;
- nyomtatott nagybetűk használata a szótárfüzetben;
- színek használata a szótagolás, betűcsoportok stb. jelölése céljából;
- grafitceruza használata a javítás egyszerűsítése céljából;
- képkártyák és szóképek gyakori, játékos használata olvasás, szóképek, helyesírás fejlesztése, rögzítése céljából: szavak kirakása betűképekkel, mondatok kirakása szóképekkel, egyes szavak mondatbeli pozíciójának cseréje, jelentés megbeszélése, lehetőségek a szavak elhelyezésére, másolás kezdetben hallás és látás után, majd csak láttatva, végül hallás után;
- betűpiramisok, majd szópiramisok olvasása;
- rövid szövegek ismert szavakkal, melyekkel az olvasási technikákat gyakorolhatjuk (egy információ kikeresésétől, kérdésekre válaszokat adni, minden szót átolvasni stb.);
- szöveg megjelenítése: betűméret és -típus, szöveg elrendezése, sorköz, illusztrációkkal segítséget nyújtani, érdeklődést felkelteni;
- olvasmányok tartalmáról, szóképekről gondolattérkép készítése eleinte közösen, majd csoportmunkában, képleírás szóban, kérdések megválaszolása, ezek alapján rövid fogalmazás készítése, illusztrálása;
- olvasmányok tagolása és címadás;

- illusztrált szövegek használata;
- betűtípus, -méret, hasáb elrendezése feleljen meg a gyerekek olvasási lehetőségeinek;
- eltérő vonalköz engedélyezése, mint az adott évfolyamon.

Az olvasás és írás fejlesztése együtt történik, hiszen egyik művelet erősíti a másikat. Fontos adalék idegen nyelven íródott szövegek esetében a szókincs mennyiségének növelése és alapos előkészítése, hogy ne az egyes szavak jelentése vonja el a figyelmet a szövegről. Hasonlóan szerepet játszhat – haladó nyelvtanulóknál elsősorban – egyes nyelvtani szerkezetek ismerete a szöveg megértésében.

4. Kitekintés

A gyenge rövid távú memóriát és munkamemóriát dalok, versek és társasjátékok, de a gondolatérképek is fejlesztik. A szemléltetés egyértelművé teszi a jelentést, a játékossággal a gyerek koncentrációjának időtartamát növeljük, így élménnyé téve a gyakori ismétlést. Ha a gyerek betűket cserél fel, kever össze, akkor a szerialitás zavarairól beszélünk, aminek esetén segítséget nyújt, ha a szavakat, szótagokat, betűket sok módon megtapasztalják. Az auditív észlelést erősíthetjük dalokkal, versekkel a ritmus és rímek, tovább hangszerek bevonásával; a szemléltető eszközök használata, több érzékelő csatorna bevonása, mindez segítséget nyújt a hallásértés fejlesztésében. A motoros képességek fejlesztése nemcsak az íráskép javítását szolgálja, hanem számos terület nélkülözhetetlen eleme, a tépés, vágás, gyurmázás mind javítja. A szegényes nyelvi kifejezőkészség és szókincs anyanyelven is gondot okoz. Az idegen nyelv tanulása során sok szemléltetéssel, lassú és fokozatos szókincsépítéssel, az egyes szavakat szemléltetve, az érzékelési csatornák bevonásával, de a látást a hallással mindenféleképpen összekapcsolva, ismerkednek a gyerekek az új szókinccsel. A rögzítés játékosan, változatos feladatokkal és gyakorlással, pozitívan hathat vissza az anyanyelven már meglévő szókincsre is. A nyelvtan tanítása is a szemléltetés jegyében folyik, színekkel, gondolatterképpel, mintegy észrevétetve a szabályt, majd változatosan gyakoroltatva azt. A nyelvi fejlesztés kreativitása és sokszínűsége szignifikánsan korrelál a gyerekek szókincsnövekedésével és idegen nyelvi kompetenciáinak fejlődésével.

A gyerekek fejlesztése nem egyenlő a tudás kész átadásával. Teret kell kapnia a kérdések, sejtések tisztázásának, az egyéni kreativitásnak, ami figyelembe veszi az egyes gyerekek eltérő fejlődését. Mivel a gyermeki észlelés érzelmekhez kötött, a tanulási klíma, amelyre az elfogadás, a tolerancia, a nyitottság jellemző, és amely mentes a gyerekre irányuló nyomástól, sikerélményeket eredményez, és az egészséges önbizalom kiépítését szolgálja.

BIBLIOGRÁFIA

- 6A03 Developmental learning disorder [online] <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http%3a%2f%2fid.who.int%2f2ficd%2fentity%2f2099676649> [2019. 01. 07]
- 6A03.0 Developmental learning disorder with impairment in reading [online] <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/1008636089> [2019. 01. 07]
- 6A03.1 Developmental learning disorder with impairment in written expression [online] <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#/http://id.who.int/icd/entity/1498766637> [2019. 01. 07]
- Bárdos, J. (2000). *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Carroll, J. B. – White, M. N. (1973). Age-of-acquisition norms for 220 picturable nouns. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*. Vol. 12. Issue 5. pp. 563–576. DOI: [10.1016/s0022-5371\(73\)80036-2](https://doi.org/10.1016/s0022-5371(73)80036-2)
- Csépe, V. (2014). Az olvasás zavarai és a diszlexia. In: Pléh, Cs. – Lukács, Á. (szerk.), *Pszicholingvisztika*. (pp. 1325–1343) Budapest: Akadémiai Kiadó. [online] http://real.mtak.hu/14442/1/30_Csepe_Az_olvasas_zavarai_es_a_diszlexia.pdf DOI: [10.1556/9789630594998](https://doi.org/10.1556/9789630594998)
- Erdélyi, Á. (2008). Egy német nyelvű olvasásértési vizsgálat tanulságai a két tanítási nyelvű oktatás számára. In: Vámos, Á. – Kovács, J. (szerk.), *A két tanítási nyelvű oktatás elmélete és gyakorlata 2008-ban. Jubileumi tanulmánykötet*. (pp. 73–89) Budapest: Eötvös Kiadó.
- Gósy, M. (1999). *Pszicholingvisztika*. Budapest: Corvina.
- Gyarmathy, É. (2007). *Diszlexia. A specifikus tanítási zavar*. Budapest: Lélekben Otthon Kiadó.
- N. Kollár, K. – Szabó, É. (2004). *Pszichológia pedagógusoknak*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Polonyi, T. – Mérő, D. (2007). A sikeres második nyelvtanulás tényezői. *Alkalmazott Pszichológia*. 9. köt. 2. sz., pp. 88–118.
- Ramus, F. (2003). Developmental Dyslexia: Specific Phonological Deficit or General Sensorimotor Dysfunction? *Current Opinion in Neurobiology*. Vol. 13. Issue 2., pp. 212–218. DOI: [10.1016/s0959-4388\(03\)00035-7](https://doi.org/10.1016/s0959-4388(03)00035-7)
- Skehan, P. (1991). Individual differences in second language learning. *Studies in Second Language Acquisition*, Vol. 13, Issue 2., pp. 275–298. DOI: [10.1017/s0272263100009979](https://doi.org/10.1017/s0272263100009979)

Tukacs, A. (2011). Inklúzió és integráció a közoktatásban [online] http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/index.html [2019. 01. 07]

Vigotszkij, Sz. L. (1967). *Gondolkodás és beszéd*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

AGNES KLEIN

LANGUAGE LEARNING METHODS AND TECHNIQUES FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

We can read about the problem in several forums and it is one of the most researched neural disorders. In June 2018, the WHO Diagnosis Classification System displayed ICD-11 (The International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems) as a learning disorder that includes reading, writing and counting difficulties. We are not talking about the disorder of intellectual development, but rather as a result of the disruption of perception, movement and sensory integration. This can also occur as a result of genetic but environmental-induced developmental disorders. In this paper, we will review the difficulties of reading, writing and counting which causes the difficulties of performance and how it occurs in children when learning a foreign language, and how we can help them with the process.